

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 „ — „
Helyben házhoz hozva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Aidélre postán szállítva:	
Egész évre	12 frt — kr.
Negyedévre	3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáca u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, november 20.

Európa Ausztria nélkül.

Képtelenség! mondták volna csak ötven évvel ezelőtt annak, a ki Európa térképéről le akarta volna törölni a kétfejsz as árnyékában pihenő területet.

Ma pedig nemcsak az engesztelhetlen szittyia magyarok s nemcsak Schönerer urék álmaiban bomlik fel Ausztria; olyan tények mutatkoznak ott mindennap, a melyek fölhívják a külföld aggódó figyelmét is. A cseh tüntetések, a birodalmi tanács botrányai ma már nem pusztán osztrák belügyek. Észrevette a külföld is, hogy e tünetek olyan kóros állapot jelei, a melynek európai jelentősége van. Legjobban mutatja ezt a felfogást, hogy a komoly *Revue des deux mondes*, egyike a világ legelső és legtekintélyesebb folyóiratainak, legutóbbi számában egész hosszú cikkben foglalkozik azzal a kérdéssel: mi lenne Európából Ausztria nélkül?

L'Europe sans Autriche: ez a cikk címe, szerzője pedig Benoist Károly, a kitől már tavaly előtt is megjelent egy feltűnést keltett tanulmány ugyancsak a *Revue des deux mondes*-ban »Az osztrák-magyar monarchia és az európai egyensúly« cím alatt. A cikk írója tehát behatóan foglalkozik Magyarország és Ausztria viszonyaival; francia ember lévén, természetesen, hogy ez a beható foglalkozás azért megtűr jókora adag felületességet is. A cikknek az ad kiváló érdekességet, mert megtudjuk belőle, hogyan gondolkoznak a szomszéd sógor bajairól kül-

földön? Ezért kívánunk vele az alábbiakban bővebben foglalkozni.

Benoist ur, egyelőre megengedve Ausztria felbomlásának lehetőségét, ebből három tételt vezet le: 1. hogy Ausztriával együtt Magyarországnak is szét kell esnie; 2. hogy a bomlás a nemzetiségi elv alapján fog megtörténni és 3. hogy a szétmállott részeket a rokon népfajú szomszéd államok fogják magukba olvasztani.

Ezen az alapon a következő felosztást csinálja:

Németország kapná a német lakossággal bíró területeket: Csehország egyharmadát, Szilézia felét, Morvaország negyedét, Alsó- és Felső-Ausztriát, Salzburgot, Tirol kétharmadát és Vorarlberget, Stájerország és Karinthia nagyobbik felét. De ha már a német sas lenyúlt a Dráváig, hatalmát okvetlenül kiterjesztené az adriai tengerig, mely egyszerre középtengeri hatalommá is tenné a német birodalmat. Így tehát minden nemzetiségi elv mellőzésével egyszerűen magához ragadná Triestet s hozzá vezetné utnak Görzöt, Gradiskát, Karinthia és Stiria szláv kerületeit, azonfelül esetleg Magyarország nyugati határszélén Mosony- és Sopronmegyék német vidékeit, 113.533 km.² területet 8,890.000 lakossal.

A szláv részeket Benoist ur természetesen a szövetséges orosz birodalomnak ajándékozza. Oda csatoltatná Galícia, Csehország középső kétharmada, Morvaország háromnegyed része, Szilézia felét, Magyarország től és horvát-szlavon vármegyéi, Dalmátország, Krajna, Bosznia és Hercegovina. Ez már merészebb kom-

bináció, no de a francia képzelőtehetségnek megbocsátható. Olaszország kapná Dél-Tirolt és Isztria egy részét s hogy az összes éhes szomszédok kielégítenek: Románia Erdélylyel nagyobbodnék. Így aztán csak Szerbiáról feledkezett meg Benoist ur, a miért méltán neheztelhetnek Belgrádban. Nekünk magyaroknak azonban megengedi, hogy a megmaradt területen, a Duna és Tisza mellékén, »éljünk, a hogy tudunk.«

Mikor ilyen szépen szétosztotta az államot, tovább elmélkedik szerző, hogy vajjon létezhetik-e mindez így?

Szerinte Németországra nézve gazdaságilag nagy előnyt jelentene a fönt említett területek odacsatolása. Egyszerre nagyot emelkednék a birodalom fa-, bor-, sör-, komlótermelése, ezüst-, a vas-, só-, réz- és higanybányászata, a fejlett vasúthálózat folytán kereskedelme, az ipar ágai közül pedig különösen a szövészet, a cukor- és festékgyártás. Ezek a vidékek lévén Ausztria leggazdagabb tartományai, az adózás terén is csak nyerne Németország.

De nagy veszélyt rejtene magában ez a foglalás politikailag.

Bismarck emliti emlékirataiban, hogy a königrätzi vereség után Poroszország eleinte Osztrák-Sziléziát s Csehország egy darabját követelte, körülbelül 20.000 km.²-t harmadfél millió lélekkel. Erről Bismarck a maga vallomása szerint csak azt mondott le, mert »Károlyi gróf kerekén megtagadott minden területátengedést.« Később azonban bevallotta, hogy bizony félt ő még ennek a kis területnek elfog-

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Miért nem volt intenzív a nov. 13-iki csillaghullás?

Szegény Falb, egyedül neki fájhat, hogy elmaradt a nagy tragédia s nem következett be az összes élőlények pusztulása. A gyávák nagy csapata, miután a kritikus éj baj nélkül elmúlt, megrohanta az öreg tudóst. Falb pedig Layer Vilmos bécsi csillagászszal együtt mosakodik. Ők, — ugymon! — nem állították a föld elpusztulását, csak egyszerűen lehetségekről beszéltek.

Akármit volt a dolog előzménye, a kritikus éjjelen bizonyosan sokan nem aludtak, hogy el ne szalaszsanak egy remeknek ígérkező természeti tűneményt.

S mit láttak? talán meny és föld egybe szakadt? vagy tűz borította be a látóhatárt? bizonyosan ezt várták a legtöbben s nem láthatlak egyebet, egy pár igénytelen hullócsillagnál.

De ez a pár szerény kövecske is haszonnal bír a természettudományra nézve.

Az én megfigyelésem három éjre terjedt.

Hétfő és kedd, szerda és csütörtök között borus volt az ég s csak a keddről szerdára viradó éjjelen észleltem éjjel után 5 óráig 35 lebkövet, a melyek az oroszlan csillagzat egyik kevésbé fénylő csillaga mellől látszottak előtörni.

Nem kétkem, hogy sokan bosszankodtak, midőn egy ritka látvány helyett pár meteorral kellett beérniök. S bizonyosan sokan lesznek a kik mosolyogva kérdik, hogyan elégedhetik meg valaki pár meteorral, mikor ezrek voltak kilátásba helyezve. Szinte hallani vélem a laikus közönség gunyakcaját: ime milyen gyöngye lábbon áll a tudomány, egy rakás tudós ismét bakot lött.

Nem akarom a tudósokat védeni, csak okát igyekszem adni, annak, miért nem volt nagyobb szerű a várva várt csillaghullás.

Kezdem a történeti adatokon. 1799-ben november 10-én éjjel Humboldt Sándor Cumanában óriási tűzijátékhoz hasonló csillaghullást észlelt, a mely akkor 1 □ millió mértföldnyi területen volt szemlélhető.

Még káprázatosabb volt a csillaghullás tűneménye az 1833-iki évforduló alkalmával. Észak-Amerikában a rémült lakosság elérkezettnek hitte a világ végét. Arago szerint ez éjjel

200.000 meteort láttak lehullani. Az egész éj folyamán valamennyi hullócsillag utja, az oroszlan csillagkép ugyanazon pontjából látszott kiindulni.

Minthogy 1799-től, 1833-ig 33 év telt el, Olbers azon nézetének adott kifejezést, hogy a leonidák hullása minden 33-ik évben ismétlődni fog. Előre hirdette tehát, hogy 1866 november táján ismét nagyszerű csillaghullás lesz.

E jóslat pontosan teljesült. Szorosan véve, minden év novemberében van csillaghullás, de minden 33 év és 64 napban, ez a tűnemény különösen fényes.

Vannak a novemberi csillaghulláson kívül olyan meteorrajok, a melyek egész más pályán keringenek, mint a leonidák. Ezen meteorrajok a világűr más pontjából látszanak kisugárzani és a szerint, a mint a látszólagos kisugárzási pont valamely csillagképhez esik, az illető csillagkép nevének kapja a meteorraj. Ilyen meteorrajok: az augusztusi meteorosó, vagy a mint a csillagászok nevezik Perseidák, melyek 100—110 évi időközökben ismétlődnek — és a Lyráidák raja, mely az 1861-iki üstökös pályáján halad.

A meteorok és üstökösök között tehát megvan a szoros kapcsolat.

A hölgyközönség figyelmébe!

Van szerencsém értesíteni, hogy főutcza Karaguly-házban levő üzletemet nov. 1-től főutczai Bartsch-házba, Széchenyi-szálloda mellett helyeztem át. Egyszersmind felhívom a tisztelt hölgyközönség figyelmét szokott bécsi bevásárlási utamból hozott legmodernebb, izléses párisi és bécsi modeljeimre is, eddigi becses pártfogásukat továbbra is kérve, kellő tisztelettel:
Austländer Berta.

lalásától is, mert az ottani lakosság körében egyáltalán semmi rokonszenvet sem talált a Hohenzollernek iránt s egyáltalán nem akarta Ausztriát oly mélyen megálázni. Az új német birodalomnak még ma is elég nehézségei okoznak a bajor és szász külön érdekek; most még ezekhez a német Ausztria bekebelezése egyenesen képtelenség s Bécs soha sem tudna Berlintől függni.

Sőt Poroszországnak egyenesen az az érdeke, hogy Ausztria német tartományai egyáltalán el ne vétessenek. Az 1879-től kezdve fennálló szoros szövetség óta ugyanis Ausztria a vele történelmileg, vallásilag és érzelmileg oly rokon Bajor- és Szászországra mintegy nyomást gyakorol, mely őket a német birodalom érdekközébe vonja. »Ezért van az, hogy az osztrák-németek parlamenti kirugásai a német elem súlyát Ausztrián kívül is gyöngítik.« Bismarck tehát nem rokonszenvezett a Schönerer-féle törekvésekkel már csak azért sem, mert a 8—9 millió katolikus osztrák-német belépése a birodalomba egyszerűen fölforgatná annak jelenlegi vallási egyensúlyát, túlsúlyra juttatván a délnémet elemet az észak-német, a katolicizmust a protestantizmus felett.

Ezért Németországnak nagy érdeke, hogy mellette legyen egy megvert, de szövetséges Ausztria.

A Benoist ur jóvoltából meghagyott kis Magyarország a maga 10 millió lakosságával nem igen csinálhatna nagy politikát. Az öt északról és délről határoló hatalmas Oroszország ölelése elől csak úgy tudna menekülni, hogy szorosan csatlakoznék Németországhoz. Ugyanezt az elvet követné a megnagyobbodott Románia is.

És Európa?

Európa ilyen állapotok mellett egyszerűen nem lenne. Léteznék helyébe egy nagy Németország, melynek érdek-köre a Fekete tengerig nyulnék és egy nagy Oroszország, mely Csehország által a német birodalom testébe valóságos éket verne s a Balkán-félszigetről is örö-

kös veszélyeivel fenyegetné. Szóval, ha a felosztás valóban véghez menne, a békének még reménye sem volna lehetséges a két birodalom között s a békés polgárosodást, a haladást az egész világon megátolná.

Benoist ur is odajut tehát, a hová sokan jutottak előtte, hogy t. i. Ausztria s a vele szövetséges Magyarország fennmaradása európai szükség. Hogy a két állam belülei minő fordulatot vesznek, az tökéletesen mindegy. Lehet a dualizmusból trializmus, lehet, hogy az új uralkodónak Prágában egy harmadik koronát is tesznek a fejére, lehet, hogy még több szövetséges állam alakul Ausztriából, de ezen a területen idegen hatalomnak osztoznia nem szabad.

Eddig a fejtegetés.

Bírálatába bocsátkozni fölösleges, annyira szemmel látható, hogy szerzőnek különösen a magyar viszonyokról fogalma sincs. Az osztrák viszonyokat nagyrészt helyesen ítéli meg; de azt csakugyan nem értjük, mikép tudná pl. Erdélyt a maga magyar vezető elemével, tekintélyes magyar és szász lakosságával a fiatal, gyenge Romániával megemésztetni? Holott a hatalmas Németországra nézve veszélyesnek tartja a tiszta fajrokonok csatlakozását!

Különben is, ismételjük, a cikk legfőbb jelentősége annak bebizonyításában áll, hogy külföldön is komolyan foglalkoznak Ausztria felbomlásának eshetőségével. És ha ez be is következik valamikor, Magyarországnak nincs mit félnie tőle. A Kárpátoktól a Szávaig s a Lajtától a Hargitáig csak egy állam lehetséges: a magyar; ez az igazi európai érdek!

R—r.

A helyzet Ausztriában.

Az osztrák politikai helyzet és a megoldás kulcsa most, hogy a király ismét az osztrák fővárosba érkezett, Bécsben van megint. A király tegnap délután két órakor gróf Clary osztrák miniszterelnököt hosszabb magán kihallgatáson fogadta és magától értetődik,

hogy e kihallgatás célja volt megtalálni a modus vivendit, a mely alkalmas volna a pártok közt a békét helyreállítani és a Reichsrath nyugodt tárgyalásait biztosítani. Említve volt már, hogy Ő Felsége erre vonatkozólag nem csak határozott óhaját fejezte ki, hanem hangoztatta már néhány pártvezető előtt is. Lehetséges, hogy az uralkodónak e pozitív óhaj-tása végre eloszlatja a roppant zavarokat a politikai viszonyokban, vagy legalább utját egyengeti ennek, annál is inkább, mert hisz ezek is akadályozzák a Magyarországgal megkötendő kiegyezést.

Tegnap Bécsben a *lengyel klub* is ülést tartott, a melyben többek közt szóba került a miniszteri vádhatározat is, a melyet terveznek. Az ülést ma folytatni fogják. A végrehajtó bizottság folytatólagos tanácskozása kedden lesz.

Időközben *Csehországban* folytatják a demonstrációkat. Jövő vasárnap *Prágában* és az összes nagyobb cseh városokban tüntető népgyűlések lesznek, a melyen a hatóságok fejei, polgármesterek és előjárók is részt vesznek. E népgyűlésen rezolúciókat fogadnak el, a melyben a csehek államjogi álláspontját fejtegetik. Ennek alapján követelik a Clary-kormány elbocsátását, protestálnak a nyelvrendeletek megszüntetése ellen és követelik a cseh népen elkövetett összes jogtalanságok orvoslását. A míg ez be nem következik, addig az autonóm testületek nem fogják támogatni a közigazgatás által kitűzött feladatok megoldását.

Báró Eötvös József összes műveinek új kiadása.

Báró Eötvös József összes műveinek első egyöntetű diszkidása a magyar irodalomnak legújabb nagyfontosságú eseménye, mely egy más nagy horderejű eseménnyel van kapcsolatban.

Báró Eötvös Loránt, a magyar tudományos akadémia elnöke, ugyanis nagylelkűleg arra határozta el magát, hogy nagynevű atyja szellemi hagyatékának tulajdonjogát, mely örökségképpen szállt reá és családjára, a magyarországi tanítók és tanárok »Eötvös-alap«-jának adományozza. Tette pedig ezt az adományt

A meteorok Chladni szerint egy üstökösnek hátrahagyott maradványai, melyek ki vannak téve a világtér kisebb nagyobb vonzásának. Elképzelhető, mily szétszakgató hatással van ily változatos vonzás, a lebkövek laza halmazára. A halmaz széthull, kisebb, nagyobb csoportok maradnak el a pálya minden pontján s az eredeti halmaz átalakul meteorgyűrűvé.

Ha a föld pályája az ily meteor gyűrűt átmetszi, minden találkozásakor csak hulló-csillagot kell látnunk. Mint Schiaparelli mondja: a meteor folyamok, a végtelenből, a végtelenbe szakadnak.

Weiss Edmund, a bécsi egyetemi obszervatórium igazgatója, ki a napokban leonidák tanulmányozására Kelet-Indiába utazott, azt állítja, hogy minden meteorraj ősteste, a megfelelő üstökös. A nap folyvást bontogatja az üstökös testét, minem egyenletes sűrűségű gyűrűvé változtatta azt. Weiss szerint, tehát minden időszaki üstökös teste idővel meteorgyűrűvé alakul át.

Ezek után rátérhetek arra a kérdésre vajjon van-e elfogadható indok arra, hogy a nagyszerűnek várt meteorhullásból alig volt részünk.

Fölülletes szemlélet alapján legelőször is azt gondolhatnánk, hogy földünk a meteorraj tömkelegében magának mintegy alagutat vájt,

amelyen ezután egész háborítatlanul járhat keresztül.

Ez azonban nem áll, már egyéb okokat nem tekintve azért sem, mert földünk minden alkalommal a gyűrűnek más-más pontján halad keresztül. A leonidák — mondja Konkoly Miklós dr. — addig bolyonganak mint muslica raj, a világűrben míg bele nem olvadnak naprendszerünkbe.

A valószínűség látszatával birhat azonban az a föltevés, hogy a föld a gyűrűnek meteor-szegény pontjával találkozott. Ez a leghihetőbb körülmény.

Végül felszínre juthat az a kérdés is, nem módosult e az üstökös és meteorraj pályája olyformán, hogy más utat választva csorbán hagyták vén földünket. Meglehet, hogy valamely bolygó a rajnak valamennyi tagját más irányba terelte s az ég vándorai most vagy a nap rendszerben, vagy a végtelenben folytatják utjukat.

Rendszerünk legnagyobb bolygója a Jupiter. Neki bizonyára oroszlánrésze van a komikus felhők pályáinak átalakításában. De bizonyosnak mondhatjuk, hogy adott alkalommal a többi bolygó is kiveszi részét e munkából.

A Tempel I, 1866 üstökösét és a vele keringő leonidákat Le Verrier számításai szerint, az Uránus terelte mostani pályájára, a melyen haladva rendszeresen találkozik a földdel. A ne-

vezetes komikus esemény valószínűleg 126 évvel Kr. sz. után történt, a midőn a leonidák az Uránushoz nagyon közel mentek.

Hogy mi lett a leonidák sorsa, arra a közel jövő bizonynyal megadja a választ.

»Világok vesznek, világok lesznek.«

Az a vakító fényvonal, mely tiszta éjszakákon egy pillanatra bevilágítja az égbolt misztikus homályát, — a hulló lebkövecské külön önálló világ. Egy olyan világ, mely elérte rendeltetését? Ki tudna reá felelni?! A dolgok és tünemények valódi természetét mi nem fogjuk az életben ismerni talán soha.

A mindenséget végtelen, felfoghatatlan erők kormányozzák s az ember gyöngé tudásával igyekszik megitélni a dolgokat, ismerője akar lenni a mindenségnek. Fürkésző elmével, melynek tapasztalatai csak látszatok megfigyelésére szorítkozhatnak, — felbontja a világűr végtelenségét atomokra.

A csillagászok e tudomány napszámosai. Emeljünk kalapot a tudós előtt, ki nemes ambícióból elrabolja éjszakai nyugalmát, hogy a tudás fátylóját meggyujthassa, szellemi sötét-ségünk bevilágításra.

abból a czélből, hogy általa az Eötvös-alap »Tanítók Házának« hazai kultúra és humanizmus terén kifejtendő tevékenységét előmozdítsa és ezen intézmény számára oly alapot teremtsen, mely annak lehetővé tegye, hogy minél nagyobb mértékben ossza áldásait.

Báró Eötvös József összes műveinek e czélből való kiadására — hogy minél nagyobb összeg jusson a nemes czélra — alakult meg a társadalom és közélet kimagasló személyiségeiből az Országos Eötvös Bizottság, mely meleghangú felhívást bocsátott ki, melyből közöljük a következőket:

Nemcsak a magyar Helikon, de a világ-irodalom sem mutat fel oly magasra kiemelkedő költői alakot, a minő báró Eötvös József. A kiből a lángész egyesült az aestheticussal, aki született főnemes volt és Istentől hivatott népbarát, a kinél az idealizmus éltető elemét képezte a gyakorlati reformtörekvésnek.

A nagy költő, mint államférfi, mint a magyar kormány tagja, a lelkületének megfelelő munkát végezte: a vallás, a köznevelés minisztere volt. Fő gondja volt a néptanítók ügyének emelése. Ez az osztálya a magyar társadalomnak az, melynek hivatása Magyarországot másodsor is meghódítani s melynek jutalma ezért — az életfogytig tartó szegénység — fogadalom nélkül.

A néptanítók sorsát enyhíteni még holta után sem szünt meg a magyar köznevelés vezére. Resurrexit. A holt betűk feltámadtak, jótékony meleget adni a magyar haza mostohaínak. És ez így történt. Atyjának szelleme megihlette méltó örökösét báró Eötvös Lorántot, aki a halhatatlan nagyság mindeu munkájának tulajdonjogát az Eötvös-alapra ruházta át, azzal a jólelkű gondoskodással, hogy a teljes kiadás jövedelméből a Budapesten és Kolozsvárott felállítandó Tanítók Házában magyar professzorok és tanítók gyermekei — felekezeti és nemzeti különbség nélkül — lehetőleg ingyen élvezzék az internátus minden előnyét. Megjelennek tehát egyöntetű teljes kiadásban báró Eötvös József összes költeményei, regényei, politikai és bölcselmi munkái, gondolatai és levelei, a mik eddig kinyomatva nem is voltak, a mi magában véve is nagy, emlékeztető irodalmi esemény. De ami tartalmilag gazdagabbá, kulturánkra nézve pedig szinte korszakossá teszi e teljes kiadás megjelenését: az e vállalat jövedelmének hovatartozása. Mert ez már teljes diadalát jelenti az Eötvös műveiben elhintett eszméknek. Gyakorlati megvalósulását az ő álomképeinek. Megértését szédítően mély és tartalmas államfilozófiai gondolatainak. Ebben feltámad a költő és az államférfi, az egyik, hogy újra és újra gyönyörködtesse, a másik, hogy újra cselekedjen. Kettős czélt szolgál így mindenki, aki e nagyszerű munkára előfizet és aláírókat gyűjt. Magának örökké visszatérő lelki gyönyörűséget szerez, másoknak pedig, tehetetleneknek, az élettel küzdőknek istápolójává lesz.

Báró Eötvös József összes művei az »Eötvös-alap« javára közrebozsítandó végleges kiadásának programja.

Báró Eötvös Loránt ur és családja, mint Eötvös József báró irodalmi hagyatékának örököse, a nagy költő és hazafi művei tulajdonjogát örök időkre az »Eötvös-alap«-ra ruházták át, hogy e kiadás jövedelméből a Budapesten felépült »Tanítók Háza« fenntartassék és benne magyar tanárok és főiskolákra járó fiai ingyenes vagy mérsékelt díju ellátásban részesüljenek.

Az »Országos Eötvös-Bizottság« hazai közéletünk jeleiből azért alakult meg, hogy az »Eötvös-alap«-ot Eötvös József báró összes műveinek kiadásában előmozdítsa és hogy e nemes vállalkozásnak minél nagyobb anyagi sikert biztosítson.

Az összkiadás Eötvös József bárónak minden eddigi könyvalakban megjelent és az időségi sajtóban elszórván közölt szépirodalmi és politikai munkáit fogja tartalmazni az első kiadások nyomán. A szerkesztés teendőire Eötvös Loránt báró ur utasításai szerint dr. Voinovich Géza ur vállalkozott.

Az összkiadás diszes kiadásban nagy nyolczadret alakban, famentes finom papíron, szép,

könnyen olvasható nyomással fog megjelenni, ugyanoly alakban, papíron és kiállításban, a hogy a Jókai Mór összes műveinek nemzeti diszkidása megjelent.

Az összkidás terjedelme körülbelül 400 iv lesz 29 kötetbe arányosan felosztva.

A közzététel 5—5 kötetet tartalmazó, félévenként megjelenő sorozatokban fog történni, összesen 20 kötetben.

Az első sorozat az 1900-ik év tavaszán jelenik meg; azontul félévenként jön egy-egy sorozat úgy, hogy a teljes kiadás 2 év alatt kerül az előfizetők birtokába.

Minden példány első kötetének elején az előfizető neve ki lesz nyomtatva.

Az utolsó kötet Eötvös József báró fényes-életű arcképét, továbbá az 1000 frt pályadíjjal jutalmazandó essay-szerű élet- és jellemrajzát, végre az összes előfizetők névsorát fogja tartalmazni.

Az összkidás egy példányának előfizetési ára fűzött példányért 40 frtban, diszesen bekötött példányért 52 frtban állapított meg.

Az előfizetési összeg beküldhető:

a) Egyszerre 40 frttal (illetve diszkötésű példányért 52 frttal), mely esetben a 20 kötetből álló teljes mű bérmintve fog az előfizetőknek a megjelenés sorrendjében megküldetni.

b) 10—10 frtos félévi részletekben (illetve diszkötésű példányért 13—13 forintos részletekben) olyképp, hogy az aláírás alkalmával 10 frt (illetve 13 frt) fizetetik be, míg a fennmaradó 30 frt (illetve 39 frt) az I., II. és III. sorozat megküldése alkalmával félévi időközökben utánvétellel fog beszéden, miglen a IV. sorozatot utánvétellel nélkül kapják meg a t. cz. előfizetők.

Ebből a nagy nyolczadret alakú végleges kiadásból csak annyi példány fog nyomtatni, a hány előfizetője lesz. Az előfizetési határidő lezárása után e kiadás többé nem lesz kapható.

A kik ezen Eötvös-kiadásra előfizetnek — a »Tanítók Háza« pártoló tagjaivá válnak és a tagságukról szóló okmányt az első könyvszállítmánnyal együtt kapják meg.

A beérkező előfizetéseket a hazai lapokban nyilvánosan fogjuk nyugtázni.

Az előfizetési összegek a Belvárosi Takarékpénztár-Részvénytársasághoz (Budapest, Koronaherczeg-utca 3. sz.) küldendők.

Az előfizetési izek megfelelően kitöltve az »Országos Eötvös-Bizottság«-hoz (Budapest, Szentkirályi-utca 47. sz.) küldendők.

Erzsébet-gyászünnepélyek.

Az elmúlt vasárnap és hétfőn Nagyvárad csaknem minden tanintézete gyászünnepet rendezett felejthetetlen Erzsébet királyné emlékének, kinek érdemeit dicsőítették. Az ország fővárosában is áldoztak a nagy királyné emlékének.

A helybeli Erzsébet-gyászünnepélyekről adjuk a következő tudósításokat:

A helybeli *kir. kath. jogakadémia* a tegnapi napon áldozott felejthetetlen emlékü királyné emlékének. Délután 10 órakor a premontrei templomban ünnepélyes mise volt, melyet dr. Némethy Gyula akadémiai hitszónok végzett segédlettel. A szent mise után az akadémia dísztermébe vonultak a tanárok s hallgatók vegyest s majdnem teljes számban. Ünnepélyes csendben foglalt helyet az emelvényen dr. Sipos Árpád és »A királyné emlékezete« ezimen gyönyörű emlékbeszédet tartott. Beszédjében az átszellemült királyné érdemeit dicsőítette s a halálával bekövetkezett mérhetlen fájdalmat ecsetelte élénk színekkel. A mély hatást keltett beszéd után a hallgatók a »Hymnusz« magasztos dallamát énekelték el, mely után a rövid, de annál maradandóbb hatást keltett ünnepély véget ért.

A *főgymnasium ifjusága* vasárnap délelőtti ünnepelte meg a királyné emlékét. Az ünnepséget az ifjusági zenekar nyitotta meg a Troubadurból vett »Miserere«-vel. A szépen si-

került zeneszám után Kiss Kolos tanár tartott mély hatású beszédet, amelyben ecsetelte hazánk patronájának tragikus sorsát. Remess László értehetően szavalta az Ábrányi-féle verset »A kapuczinusok templomában.« Az ünnepség a dalárda éneke és a Hymnuszsal ért eléget. Az ünnepségen szép közönség volt jelen.

A *Szt. Vincze-intézetben* hétfőn tartatott meg a gyászünnepély Erzsébet királyné emlékére. Az intézet kápolnájában Peczeky Ferencz tanulmányfelügyelő tartott istentiszteletet, mely után az intézet nagytermébe vonultak, a hol Halász Gyula tartott a növendékek előtt a nagy királynét méltató hatásos beszédet, melyet a növendékek a legnagyobb figyelemmel hallgattak végig. Szavaltat és a Hymnus eléneklése zárta be az ünnepélyt.

Dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök által fenntartott *nagyváradi-olaszi-i róm. kath. fiú-iskola* Erzsébet királyné emlék-ünnepélyt tartott.

Fél 8 órakor Kópis József hitoktató szentmisét mondott, melyen a tanulók gyászlobogóval jelentek meg.

Az iskolai ünnepély a Hymnusszal vette kezdetét. Ezután Stark Gyula igazgató csinos megnyitó beszédet tartott, mely után Számbovics Rezső tanító tartá meg a gyermekek nyelvén oktatását Erzsébet királynéről. Elvesztettük közös anyánkat; aki megölte: nem imádkozott és nem dolgozott; büntetése örökös börtön. Hangoztatta a nagy veszteséget, mely a magyarokat érte, a királyné nagy magyar volt, gyermekeit magyarul imádkoztatta, általában nagyon szerette a gyermekeket s erre példát hozott fel, nagyon szerette a magyar nyelvet, felemlíté a szász atyafit, aki nem tudott a királynéval magyarul beszélni, szerette a magyar étket és a magyar nótákat. Rajzolja jótékonyágát, a haza bölcsé iránti viseletét, a nagy csapást, amit a királyné egyetlen fia elvesztése fölött érzett, a német császárhoz intézett köszönő táviratát, amiért a magyarokat megdicsérte, a királyné Magyarországot tekintette mindig hazájának, ecsetelte a királyi férj veszteségét, aki elveszté hitvesét, trónja ékességét, hű társát, élte legnehezebb óráiban vigaszát, támaszát; figyelmeztette a gyermekeket, hogy tanuljanak a királytól munkaszeretetet és kötelességérzetet, aki még legnagyobb bánatában is népei boldogságáért könyörgött az Istenhez; ezerszeres kötelessége az alattvalóknak, hogy a király egészsége és hosszú életéért a Mindenhatónál esedezzenek. Végül megemlíté, hogy az Erzsébet királynénak emelendő szobor és az örökimadás temploma századokon át fogja hirdetni a magyaroknak királynéjuk iránti hűségét.

Utána Stark Gyula igazgató hívta fel a gyermekek figyelmét arra, hogy a királyné áldó szellemének köztünk létére, a király és a haza boldogságára mondjanak három Miatyánkot és három Üdvözetet. Majd előlépett Szamzenka Herbert IV. osztálybeli tanuló s szépen szavalta el Gara Ákos költeményét: »Sirassátok a királynét«. Ezt követte a »Szózat«. A bezáró beszédben Stark Gyula igazgató kérte a gyermekeket, hogy őrizzék meg keblükben e kegyelet ünnepét s imádkozzanak, hogy mindenkor velünk legyen a királyné áldó szelleme!

A *nagyváradi községi polgári leányiskola* f. hó 20-án d. e. 11 órakor dicsőült Erzsébet királyné nevenapja alkalmából hálás kegyelettel felújítva áldott emlékét, gyászünne-

pélyt tartott. 11 órakor Belezny Antal énektanár a zongorához ült és eldirigálta a Hymnuszt, melyet a közönség és növendékek állva hallgattak meg. Ezután özv. Rechtené, Bauer Zsófia igazgatónő mély gyászba öltözve, elmondta emelkedett hangú, szép emlékbeszédét, mely közben magának is, meg a közönségnek is könnyezett a szeme. Sas Ede »A királyné és a virágok« című költeményét szavaltta el mélyen átérzve, kitűnő hangsúlyozással, csengő hangon egy bájos, fiatal leányka: Handel Irma II. oszt. tanuló. Ezt követte Rechtené »Magyarország tündére« cz. kedves és szép mesejének felolvasása, minek Guttman Irma női keresk. tanfolyam hallgatója értelemmel és kellő hangsúlyozással felelt meg. Utána az iskolai dalkör elénekelt Belezny Antal énektanár vezetése mellett mély érzésű, saját kompozíciójú »Erzsébet királyné« cz. dalát. A műsor következő pontja volt Belezny Antal »Egy köny« című dalának eléneklése. Ezt követte »Erzsébet királyné halálára« cz. melodráma, melyet Belezny Antal tanár zongorakisérére mellett Pap Margit IV. o. tanuló mély érzéssel szavalt.

Az igen szépen sikerült ünnepély a »Szózat« eléneklésével ért véget.

*

A községi polgári fiúiskolában, nov. 20-án, hétfőn délelőtt 10 órakor tartottak gyászünnepélyt az intézet dísztermében. Ott voltak a tanári kar és az ifjuság. Az ünnepélyt a polgári iskola ifjusága a »Hymnus«-szal nyitotta meg, mely után Oó Dezső tanár méltatta a szomorú emléknep jelentőségét; szívére fektetve ez ifjuságnak a szeretett, felejthetetlen királyné erényeit és emlékét. Az ifjuság kebelében fennálló énekkar két gyönyörű gyászdalt énekelt, melyeket Belezny Antal énektanár szerzett. Mélabús, nemzeti motívumokból alkotott gyászdalok, melyeket mély hatással adott elő az énekkar. Az egyik: »Erzsébet királyné«, a másik »Egy köny« Székely Lajos IV. osztálybeli tanuló Benei Sándor: »A legnagyobb csapás« című verset, Weisz Géza: »A királyné és a virágok«, Schwartz Zsigmond: »Egy mese a királyné«-ról című hatásos költeményt szavalták. Végül az ifjuság és tanári kar együtt a »Szózat«-ot énekelték s ezzel a kegyeletes gyászünnepély véget ért.

*

A nagyváradi felső kereskedelmi iskola vasárnap ülte meg a Kereskedelmi Csarnokban Erzsébet királyné emlékét. Dr. Kovács S. János igazgató emlékbeszédet tartott, melyben méltatta a nagykirálynő érdemeit. Szavaltak Altnöder László, Klein Manó, Lázár Aladár, az ifjusági zenekar pedig gyászindulót adott elő. Az ünnepélyt nagy hölgyközönség hallgatta végig.

*

Lélekemelő Erzsébet-ünnepély volt az olaszi községi elemi fiúiskolában tegnap, a mely annál is inkább érdeklődésre méltó volt, mert a korona-utczai új iskolában ez volt az első ünnepély.

Az ünnepély pontban 8 órakor a szülék és a tantestület jelenlétében a Hymnuszt eléneklésével kezdődött, azután Rátkay József igazgató mondott a tanulók értelmi képességéhez mért szép emlékbeszédet, mely után Révész László IV. oszt. tan. »1898. nov. 19.«; Váry Ferencz IV. oszt. tan. »Erzsébet királyasszony«; Csala Gusztáv III. oszt. tan. »Erzsébet nagyasszony«; Tatár Géza III. oszt. tan. »Erzsébet királyné emlékére«; Herczeg Ernő III. oszt. tan. »A legnagyobb csapás«; Szűts Géza I. oszt. tanuló »Kesergő Erzsébet királynéről«; Doszpoly Dezső

V. oszt. tan. »Mese a királynéről«; Goldstein Ferencz III. oszt. tan. »Sirassatok a királyné« és Balacsóvits Ernő I. oszt. tan. »Óhajlás« cz. költeményeket szavalták, mindannyian szabatosan, értelmesen s kitűnő hanghordozással.

Az ünnepély a Szózat eléneklésével nyert befejezést, mely után a hallgatóság a tantermeket, illetőleg az iskola berendezését megtekintve távoztak el.

A tisztviselők fogyasztási szövetkezete.

A múlt év őszén alakult meg nagy remények közt a nagyváradi tisztviselők fogyasztási szövetkezete. Egyelőre azonban a szövetkezet vezetősége megelégedett azzal, hogy a szövetkezet kebelébe tartozó tagok számára előnyöket eszközölt ki egyes kereskedésekben.

Ez a rendszer azonban, mint az egy évi tapasztalat bizonyította, nem igen vált be. A tagokat nem volt képes tömöríteni, de másrészt meg az egyes kereskedések csak megígérték a százalék lerovásokat, de tényleg meg nem adták.

A szövetkezet vezetősége most tehát az akció terére lépett és megvalósítani készül az alapszabályban kitűzött célját a szövetkezésnek, egy áruraktár felállítását, hol a szövetkezet tagjai a legjutányosabb árban fogják vásárolhatni konyhai czikkeiket.

Ezzel a tervvel lépett vasárnap az összehívott szövetkezeti közgyűlés elé. Az évi számadást Petry Gyula tanár, míg az áru raktár felállításának tervezetét Kovalszky Kálmán terjesztette elő.

E terv megvalósítása ellen ügyesen és magvasan argumentált Pekanovits Imre főmérnök. Hivatkozott egyes esetekre, a midőn az áruraktárak tönkrementek. Példái meg is csappantották egy kissé az áruraktár iránti vágyat. Kovalszky Kálmán védelmébe vette a tervet is azt állította, hogy szorgalommal és kitartással minden akadályt le lehet győzni. Erre azután őt meg is választották, hogy csináljon mindent.

A gyűlés lefolyása a következő volt:

Beöthy László főispán elnöklete alatt jelen voltak: Velyásky Gyula, Hranyczy Károly, Schöpflin Agoston, dr. Wallner Ödön, Keszthelyi Zoltán, Rutter Emil, Baranyi András, Pekanovics Imre, Ujhelyi Béla, Kovalszky Kálmán, Petry Gyula, Füredy László, Ficzek Lajos, Paczkó Károly, Moldoványi István, Osváth Lajos, Novák Bogdán, Till Gyula, Mózes Imre, Magyar Gyula, Udvarhelyi Béla, Hant Gyula, Jerzsák István, Láposy Gyula, Katona Bálint, Kemenszky Alajos, Kutka Géza, Debreczy Géza, Gazsi Árpád, Kun Ferencz, Grusz Márton, Berger József, Miklóssy Miklós, Melcher Károly, Szűcs József, Vucskics László, Kovács Dénes, Lánczy Kálmán, Bodó János, Szondi Vilmos, Vitán Árpád, Ujházy Antal, Nagy Imre, Juricskay Zoltán, Debreczenyi Károly, Phllhall Hugó, Daday József, Kovács Kálmán, Bary József, Ponorán Lukács, Gálbory József, Rosenthal Mór.

Az igazgatóság előterjesztést tesz az áru raktár felállítására. 643 részjeggyel. 435 tag lépett be a szövetkezetbe. Befolyt összesen 10758 korona, szervezés címén befolyt 543 korona, mely összegek a gazdasági és iparbankban vannak elhelyezve 5%-ra. Az igazgatóság hangsúlyozva az önálló áru raktár felállításának szükségét, mert a tagok csak így tömörülhetnek össze. Egy bizottság tervet dolgozott ki az áru raktár felállítására.

Kovalszky Kálmán felolvassa az áru raktár tervezetét. A raktár Olaszi városrészben állítandó föl. A kezelési költségek apasztása érdekében minden szövetkezeti tag közreműködne. Egyelőre csak oly czikkek lennének tartandók, melyek minden háztartásban szükségesegek és nem romlandók.

Pekanovits Imre örvendene azon, ha e remények teljesedésbe mennének, de ő e reményeket nem táplálja. Ő értesüléseket szerzett magának néhány tisztviselői szövetkezetről, de azt látja ezekből, hogy e szövetkezetek nem sikerültek. Eppen ilyen bukással végződne a nagyváradi is. A szegedi tisztviselői szövetkezet is összement, még pedig két ízben, Ungvárt szintén ezen a rováson áll. Egyedül a kassai prosperál. Az üzletmenetet most 3—4 ember vezeti ezen szövetkezetnél, a kik a tönkrement részvényeket magukhoz váltották, tehát érdeklükben áll, hogy dolgozzanak rajta. Mi a gyakorlati részét nem ismerjük a dolognak. Nem akar indítványt tenni, hogy ne csináljon a szövetkezet raktárt. Mindenesetre a dolog attól függ, hogy milyen lelkiismeretességgel vezetik a szövetkezetet. Bár rossz próféta lenne, ő csak figyelmeztetést óhajtott nyújtani. Az eddigi gyakorlatot nem találja nagyon rossznak.

Kovalszky Kálmán köszönettel tartozik a felszólalónak a felvilágosításért. A felemlített üzletek azért mentek tönkre, mert fényes üzletet nyitottak és nem egyszerű raktárt, mint mi. Vagy berendezkedünk az alapszabályok értelmében, vagy feloszunk. A berendezkedés kevés költségbe kerül, a mi nem igen veszélyezteti a szövetkezet pénzügyeit.

A javaslatot általánosságban elfogadják. Elnök-igazgatóvá egyhangulag Kovalszky Kálmán választatik meg és a lemondó Léva Zsigmond elnöknek köszönetét nyilvánítja önzetlen működéséért a szövetkezet. Az ekkép megüresedett helyre Daday József m. kir. postatávirda-tiszt választatik meg.

Ezzel a tisztviselők gyűlése feloszlott.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél-1-ig és d. u. 3—5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

Nov. 22. Sajtópör.
Nov. 25. Estély a tanítókörben.
Decz. 6. Esküdtzéki tárgyalás.

* Személyi hírek. Ifj. Rimler Károly r. főkapitány, dr. Baróthy Ákos v. főorvos és Mezey Mihály tűzoltó főparancsnok a mentő egyesületek létesítése ügyében a fővárosban tartott tanácskozmányról Nagyváradra hazakerkeztek.

* Dán tudós Schlauch bibornokról. A nyáron, a midőn dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök Gyulán járt bérálni s ott egy a törvényhatóságok, valamint a közönség osztatlan tisztelettel s valóságos fejedelmi fényvel fogadták, Gyulának egy érdekes vendége is volt: Schumacher Sándor dán tudós, a Kisfaludy társaság levelező tagja, a ki Gyulai Pállal jött Gyulára a Pálffy Albert elhunyt regény írók emléktáblájának leleplezésére. Itt volt alkalma megismerkedni a dán tudósna a bibornokkal. Egy tárcza keretébe foglalta a dán tudós gyulai élményeit s ez a tárcza legutóbb jelent meg egyik előkelőbb dán lapban. Belőle közöljük magyar fordításban a következő részt:

»A mai nap új emléklapot füz Gyula történetéhez. A harangok zúgnak, a várost zászlók díszítik, mindenütt vidám néptömeg, városi polgárok, falusi nép, férfiak, asszonyok, fiatalok és öregek ülnek hosszú sorban a gyalogjárók mentén, vagy pedig tolongnak a templom előtti sátrak körül s valóságos nagyvárosi életet varázsolnak a különben csendes utcákra. Schlauch Lőrincz dr., nagyváradi bibornok-püspök érkezett a városba s most tartotta bevonulását. A városi és megyei hatóság fogadja s a nép, a mely a hazaszeretetet s a vallást nem tekintti üres szónak, örömrivalgással s tisztelettel fogadja. — Holnap fogja bérálni a bibornok a gyermekeket, azért látunk annyi üde, napbarnította arcú fiatal leánykát felszallagozott

hajfonattal, keményre vasalt szoknyában az utcán sétálni. A plébánia épületébe, a hol a főpap lakik s melynek kapuja előtt fel-alá jár a tiszteletére oda állított űr, ki- s bejárnak s a kapu előtt ácsorgó tömeg tisztelettel s kíváncsian nézi a boldogokat, a kik ű eminenciája elé járulhatnak. A bibornok magas kora daczára, még mindig egyenes és karcsu természetű s fiatalos tűz ég tiszta, élénk szemében. Ismeri Dániát s nagy embereit is s már évekkel ezelőtt megismerkedett Oerstedt munkájával: A szellem a természetben.*

* **A mai installációk.** Ma reggel 9 óra-
kor ünnepe lesz a váradi káptalannak, mert az új nagyprépostot, *Vinkler József* cz. püspököt és a három kinevezett kanonokot fogják jogaik és kötelességeikbe installálni. Az új rangsor a következő lesz: Nagyprépost *Vinkler József*. Olvasó kanonok *Zajnay János*. Éneklő kanonok *Széchenyi Jenő*. Őrkanonok *Schiefner Ede*. Székesegyházi főesperes *Radnai Farkas*. Békési főesperes *Andrássy János*. Krasznai főesperes *Fraknoi Vilmos*. Közép-szolnoki főesperes *Wolafka Nándor*. Mesterkanonokok: *Belopotoczky Kálmán*, *Palotay László*, *Bunyitay Vincze*, *Bognár István*, *Felser Antal*, *Kucsovsky Lajos*, *Grócz Béla*, *Steinberger Ferencz*. Installáció után tisztelgések lesznek az új kanonokoknál.

* **Nogáll püspök öröke.** Csak a rangban lett utódja *Vinkler József*, Nogáll püspöknek, midőn a királyi kegy bibornok-püspökének felterjesztésére nagypréposttá nevezte ki, szellemben, szeretetben, papi tiszta lelkületében és jótékonyágban, rangja nélkül is utódjává lett volna.

Ujságdicsérettel, világba kürtöléssel, tudjuk, hogy nem okozunk örömet annak, akiről irunk, de tesszük ezt ma mégis, mert nem fojthatjuk el örömlenket a felett, hogy nagytekintélyű káptalannak, midőn újra főt kap, újra koronát kap, értékest, melynek fénye világosságot is, melegséget is áraszt.

Tudomány és szeretet székelt a nagyprépost trónban, ezt visz oda az új nagyprépost is.

Nem volt a nyilvánosságnak szánya, de sikerült megtudnunk, hogyan tette mai székfoglaló ünnepét az új nagy prépost, városunk örömmünnepévé. Felkereste szeretetével minden azon helyeket, hol szükségét enyhíthet s mindenütt ott hagyta szívének látogató jegyeit.

Küldött a polgármester kezeihez a városi szegényeknek 200 kor.
Koldusápoló ésmenháznak 200 »
Ujvárosi irgalmas nénikék házának 200 »
Váradi-velencei irgalmas nénikék házának 200 »
Szent Vincze-háznak 200 »
Orsolya zárdának 200 »
Elaggott iparosok menházának 1000 »
Kath. legényegyletnek 1000 »

Összesen: 3200 kor.

Boldogult Nogáll püspök kedves irálya szerint:

Jobban esik neki, ha mindnyájan esznek...
Egy-egy szárnyat, czombot, nyújt a kicsinyeknek.

A régi családi kör marad. Atya a nagyprépost, szeretett gyermek a szegény, az árva.

* **A polgármester utazása.** Dr. *Bulyovszky József* polgármester a ma reggeli gyorsvonattal Budapestre utazik, a miniszteriumokban elintézésre váró városi ügyek tárgyában.

* **A színház építése.** Érdekes és fontos ülése lesz ma, kedden délután 3 órakor a városi színház építésére felügyelő bizottságnak. Felülbírálják és bemutatják a szintén jelenlevő *Helmer* bécsi műépítésznek a festési, szobrász és disztitési, vízvezetési berendezés stb. munkálataira beérkezett pályázatokat. *Helmer* tegnap érkezett Nagyváradra s a mai nap folyamán megtekinti a városi színház eddigi építését.

* **Beczka feljelentése.** Megemlékeztünk arról a kellemetlen ügyről, hogy *Beczka Artur*, illetve jogi képviselője feljelentést tett egyik városi fiatal tisztviselő ellen, azzal vádolván, hogy a tisztviselő kinevezéseknél azoktól kisebb nagyobb összegeket vett fel s ezért nevezette ki őket. Az ügyből kifolyólag *Istvánffy István* első aljegyző fegyelmi vizsgálatot kért maga ellen. Teljesen távol érzi magát minden legkisebb visszaéléstől s ezért a legszigorubb vizsgálatot kéri. A polgármester a fegyelmi vizsgálatot azonnal elrendelte s erről a főispánt és a város főügyészét értesítette. A kellemetlen ügy városszerte nagy szenzációt keltett s mindenfelé tárgyalták. Irányadó helyen az a vélemény, hogy a vizsgálat eredményéhez képest vagy a feljelentő *Beczka Artur* vámfelügyelőnek, vagy a vádolt tisztviselőnek okvetlen meg kell válni a városból, illetve hivatalától.

* **Diszes esküvő** folyt le tegnap délután Tiszafüreden. *Ritschl Vilmos* kath. mérnök vezette oltárhoz *Betsky László* nagyváradai pénzügyi segédtitkár szép és művelt leányát, *Ágnest*. A násznagyi tisztet *Ádám curiai* bíró töltötte be. Fényes násznép kísérte az ifjú párt a templomba, hol frigyükre Isten áldását kérték. A fővárosi társaság néhány előkelő tagja, ugyszintén számos vidéki notabilitás szerepelt vendégképen a tágas urilakban. Az ifjú pár tegnap éjjel, illetve ma hajnalban elutazott Pécsre.

* **Katonaszökevények.** A véderőről szóló 1889. évi VI. t.-cz. végrehajtására vonatkozó utasítás I. R. 80. § b. pontja értelmében azon állításkötelesek, a kik 36-ik életévüket a folyó évben töltik be és ez ideig védkötelezettségüknek eleget nem tettek, a sorozó bizottság előtti személyes megjelenésre nyilvánosan felhívandók levén: az 1863. évben született, jelenleg 36-ik életévben levő és ez ideig védkötelezettségének eleget nem tett *Goldhauser Salamon*, *Lauris Ádám*, *Herskovits Albert* hadszökevényt ezennel névszerint és nyilvánosan felszólítom, hogy hadkötelességük teljesítése végett, hivatali helyiségemben (Olaszi régi kisváros háza) a törvényes következmények terhe alá! mielőbb jelentkezzenek. Nagyvárad, 1899. évi november hó 12-én. *Darvasy Lajos* tanácsnok.

* **A csatornázás tervei.** Nagyvárad város rég tervezett csatornázásának ügye nagyon lassan halad előre, azt hisszük, ez egy cseppet sem hátráltatja azonban ezen fontos közegészségügyi intézmény létesítését, mert most úgy sem volna pénz annak a megvalósítására. A budapesti szivattyú és gépgyár-részvénytársaság már elkészítette a csatornázás terveit s beterjesztette közvetlenül *Farkas Kálmán* kir. főmérnök, műszaki tanácsoshoz, hogy ezáltal is hamarabb felülbíráhatók legyenek a tervek.

* **Községi jegyzők Arany-ünnepségei.** Tokay Elek biharmegyei körösszeg-apáti jegyző beadványt terjesztett az országos jegyzőegyesület elé: rendezzenek az ország jegyzői Arany János emlékeztére évente kulturális ünnepségeket. — Tokay Elek e szép tervét a budapesti *Petőfi Irodának* is beterjesztette, amelynek vezetője, *Kovács Ferencz*, ki levelet írt a főjegyzőnek, amiben lelkesen buzdítja, hogy a szép hazafias eszmét ne ejtse el, hanem minden uton módon törekedjék arra, hogy a terv daldalt arasson.

* **Az ál-fináncz viselt dolgai.** Vasárnapi számunkban megemlékeztünk arról a szédelőgőről, aki finánczruhába öltözve követte el bűnös cselekedeteit. A rendőrség mindjárt sejtette, hogy az ál-fináncz nemcsak három embert csapott be és pedig jól sejtette, ezt mert tegnap estig több mint ötven kereskedő s korcsmáros jelentkezett, akiknél az ál-fináncz járt s elvette az italmérsi engedélyüket azon ürügy alatt, hogy azok már nem érvényesek s az ujak ki-

állítására fejében kisebb-nagyobb összeget szedett fel. A finánczban azonban volt annyi tisztesség, hogy az így elszedett italmérsi engedélyeket nem semmisítette meg, hanem azt Kolozsvárról postán megküldötte a pénzügyigazgatóságnak. Tegnap a rendőrség egy sürgőnyt kapott ez ügyben Rákosról, melyben az áll, hogy az ál-finánczot ott elfogták. Hogy azonban ki, azt még nem tudják.

* **Üzérkedés a kiházasítással.** A kölcsönösen kiházasító és temetkezési egyesületek gombamódra szaporodnak úgy Biharmegyében, mint Békés- és a többi vármegyékben. Sok esetben azután üzérkedésre használja fel a népek ezeket az egyesületeket. A szülők és gyámok beiratják a gyermekeket, de nem azért, hogy hozományt biztosítsanak azoknak, hanem amikor férjhez mennek az illető szülők vagy gyámok veszik fel és rakják zsebre a járulékot. Ennek az üzérkedésnek akarja elejét venni Békésvármegye alispánja, mikor átír Biharvármegyéhez, hogy ilyen üzérkedések ellen valamelyes intézkedést tegyen.

* **Az esti kereskedelmi tanfolyam megnyitása.** A nagyváradai felső kereskedelmi iskola kebelében szervezett esti tanfolyam hétfőn este megnyitott dr. *Kovács S. János* igazgató és *Kotzmann János*, *Kun Gyula*, *Nyilasy Károly* és *Várady Mór* tanárok jelenlétében. Igazgató megnyitó beszédében kifejtette az esti tanfolyam célját, mely abban összpontosul, hogy a kereskedelmi alkalmazottaknak megadassék a mód és lehetőség arra, hogy a szükséges szakismereteket megszerezzék. Majd buzdította a hallgatókat kitartó szorgalomra, mert csak úgy lehet eredményes a tanfolyam látogatása. A tanfolyamot megnyitván, *Kotzmann János* tanár megkezdte az első előadást a kereskedelmi számtanból. Beiratkozni lehet december 2-áig, még pedig közvetlenül az előadások megkezdése előtt.

* **Pályázat számtisztai állásra.** A december havi városi közgyűlés elég élénk lesz, már csak azért is, mert két alszámvevői állást töltenek be választás útján. Ha a megüresedett I.-s osztályu számtisztai állásra valamelyik másod osztályu számtiszt választatnék meg, az így megüresedett állásokat töltik be.

* **Verekedés a czirkuszisták és városi tisztviselők között.** Vasárnap este a Lloyd-kávéházban nagy verekedés volt czirkuszisták és városi irnokok között. A kávéházban külön mulattak a czirkuszisták, meg a városi tisztviselők s egyszer aztán valamin össze veszttek, minek következtében összeverekedtek. A verekedésben az olaszok kaptak ki. A kínos ügynek különben folytatása lesz, amennyiben a feljelentést megtették.

* **Rendelet helypénz dijszabások tárgyában.** A kereskedelemügyi m. kir. miniszter rendeletet bocsátott ki a vármegyékhez. Ebben részletesen megszabja a rendezett tanácsu városok és községekben tartott országos, heti és bucsuvásárok piaci helypénz dijszabályzatának kormányhatósági jóváhagyásra való fölterjesztését megelőző módot.

* **Az öngyilkos gazda.** Az öngyilkosság már a falusi nép között is mind sürűbben fordul elő. Most Gyanta községből értesíti lapunkat levelezőnk, hogy *Boros Bódi Gáspár* ottani lakos felakasztotta magát a mestergerendára s mire felesége, kivel 16 évig élt, haza ment, már nem használt semmi élesztési kísérlet. Egy kis árvája maradt. Öngyilkosságának okát nem tudják s arra még a következő hátrahagyott levele sem nyújt felvilágosítást, a melyet egy eltépett váltó háttára írt:

Kedves feleségem!

Bocsánatot kérek, csókollak; Mihályom, szót fogadj anyádnak. Felkérek mindenkit, feleségem, egyetlen egy gyermekem senki ne bántsa, mert nekem olyan bajom volt, senkinek nem mondtam. Kedves feleségem, úgy csinálj, a hogy jobbnak látod, menj férjhez, ne aggódj én rajtam.

* **Diszlet-kiállítás.** Vettük a következő értesítést: A színügyi bizottság tagjai, — valamint az érdeklődő közönség tudomására hozom, hogy *Linhart* Vilmos ur, a budapesti nép- és magyar színház szerződött festője, ki a színházunknál szükséges előfüggöny és diszletek megfestésére pályázni fog — színházi diszletek és előfüggöny vázlatait a kereskedelmi iskola termében kiállítja és hogy azok folyó hó 21-én kedden délelőtt 10 órától délután 1 óráig megtekinthetők. Nagyvárad, 1899. nov. 20. Dr. *Hoványi Géza*, színügyi bizottsági elnök.

* **Előadás a cirkusban.** Csak még rövid ideig lesz *Henry* cirkusza Nagyváradon s ezután Bécsbe megy, hogy Bécs egyik elsőrangú cirkuszában tartson előadást. A nagyvárad közönség nagy hálával tartozik *Henry* igazgatónak az élvezetes estékért. Tegnap *Henry* né urnő jutalomjátéka volt, mely alkalomra a cirkuszt megtelt és gyönyörködött a pompás produkciókban s a bájos *Henrietta* ügyes lovgálásában. A még hátra lévő estéken a cirkuszt összes személyzete föllép ügyes produkcióival a *Noisettes* családdal, kiknek páratlan kerékpár mutatványai őszinte bámulatot keltenek minden este.

* **Letartóztatott csaló.** A zalaegerszegi rendőrség táviratilag értesítette a főkapitányságot, hogy *Gerley Géza* debreczeni születésű volt pénzügyőri fővigyázó egy odaváló ékszerestől több értékes órát csal ki s aztán megszökött. A csaló jogtalanul viseli már az egyenruhát. A kapitányság a szélhámos fiatal embert a keleti pályaudvarban letartóztatta. A volt pénzügyőr hamis jeggyel és hamis nyílt rendellett szállott a Kolozsvárról-Budapestre menő gyorsvonatra. A kalauz azonban rajtacsipete s igazolásra szökött fel. Miután azonban igazolni nem tudta magát, Budapestre érkezve a keleti pályaudvar rendőrségének adta át. *Gerley* tagadásban van, ámbar rábizonyították bűnöségét. Beigazolást nyert az is, hogy egy ízben *Gerley* egy itteni pénzügyőrnök szobából kis köpenyvet lopott el. Társai éjjeli szállást adtak neki s ő ezt az alkalmat arra használta fel, hogy lopjon. Ezt a finánczot a múlt hó 12-én bocsájtotta el a pénzügyigazgatóság a szolgálatból s azóta szélhámoskodásból és csalásból tartotta fenn magát.

* **Vesztett ebek.** Nagyszebenből táviratozák: A napokban itt két kutya, amelyek valószínűleg megveszettek voltak, megmárt néhány polgárt és katonát. Két megmárt katonát azonnal Budapestre küldtek a Pasteur-intézetbe.

* **Halálos szerencsétlenség.** Tegnap a *Damjanich-utca* 48. számú házban gázömlés volt, a melynek egy szegény cselédleány esett áldozatul. *Terovics Anna* zebegényi születésű 32 éves szakácsnő az áldozat. Tegnapelőtt este teljesen egészségesen feküdt le s tegnap reggel halva találták ágyában. A rendőrség nyomban szigorú vizsgálatot indított s megállapította, hogy a leány halálát gázmérgezés okozta. — Valószínűleg a hiányos berendezés következtében — a éjjel nagy mennyiségű gáz ömlött ki, a mely szegény leányt megölte. A rendőrség a holttestet beszállította a törvényszéki orvostani intézetbe és megindította a nyomozást annak kiderítésére, hogy kit terhel e szerencsétlenségért a felelősség.

* **Hosszu sajtópör.** Debreczenben érdekes sajtópör volt, mely szombat reggeltől vasárnap reggeli 4 óráig tartott. A pör tárgya az volt, hogy *Máthé József* nyirbátori földbirtokos a *Nyiregyháza* című lapban azt írta, hogy *Balogh Ferencz* nagybirtokos és takarékpénztári igazgató nem katolikus ember, hanem zsidó, tehát pusztuljon az iskolaszék elnöki állásáról. A cikk oly sértő volt, hogy *Balogh* a debreczeni esküdtzektől kért elégtételt. A debreczeni esküdtzék előtt, mely szombat reggeli kilencz órától vasárnap reggel négy óráig tárgyalta az ügyet, *Balogh* elismerte, hogy ő zsidó származású, de fölmutatja a keresztlevelét, mely bizonyítja, hogy áttért a római hatolikus hitre. Így nem mint zsidó, hanem mint hithű katolikus vette át a római katolikus iskolaszék vezetését. *Ferenczy Károly* áldozár, az egri ér-

sek volt titkára és a többi tanús bizonyította, hogy *Balogh* magyar és jó katolikus. Hajnali négy óra fele felemelkedett *Máthé József* vádlott és mély megindulással ezt mondja:

— Belátom, hogy tévedtem, hogy gyűlölködő, léha emberek félrevezettek, ezennel bocsánatot kérek.

Balogh Ferencz a jobbját nyujtotta ellenfelének, azután kijelentette, hogy a nagy költség felét (52 tanu napi tíz forint költséggel) hajlandó viselni.

* **A piski-i csata képmé.** Történelmi képmé festets *Rozvány György* szalontai ügyvéd öreg honvéd az 1848—49-es időből és pedig igen nemes czél vezérli a tiszteletreméltó agastyánt eszméje megvalósításában. A kép *Subkégel* és *Vidovics* festőművészek műtermében készült, *Rozvány György* vázlata után s azt a jelenetet fogja ábrázolni, mikor a piski-i csatát megelőzőleg *Rozvány György* harminczhat szalontai lovas nemzetőrrel Bem apó által kiküldött *Hrabovszky* hádtestének felkeresésére s azon fontos rendelet átadására, mely *Hrabovszky* Bem hadtestéhez való azonnali csatlakozását tartalmazta s *Rozvány György* embereivel a félig befagyott Maroson átkelve, illetoleg fagyos vizet gázolva, majd a szilárd jégre felugratva, a sürgőnyt *Hrabovszky* őrnagynak szerencsésen átadja és seregének a piski-i csatához kellő időben megérkezését eszközi. — A kép igen sikerültnek ígérkezik s ha kész lesz, két öreg honvéd fogja Szalontán házanként mutogatni, vivén egy perselyt magukkal, a melybe begyűlt fillérekkel az öreg honvédek márczius 15-re felruháztatnak.

Egy csupor zsirért ötven forint.

— Egy cselédleány panasza. —

Csuf bűnnel vádolva ült a vádlottak padján egy ősmert s igen vagyonos polgár. Zsarolásnak nevezi ezt a cselekedetet a büntető törvénykönyv, hanem az abban az alakban, amiben a panaszban áll sokkal több ennél.

Egy szegény, nyomorult cselédleány *hetvenkét* forintjáról, egy egész évi keserves keresményéről van szó, amelyet egyik gazdája visszatartott, illetve átruháztatott magára, azzal a fenyegetéssel, hogy ha ezt nem türi, lopás miatt feljeleníti s becsukatja. A tudatlan leány megijedve a vádtól, örült, hogy így megszabadult a szegénytől s inkább odaadta gazdag gazdájának a véres verejtékkel szerzett filléreit, csak hogy megszabaduljon a szegénytől.

Ez a vád.

A dolog felett még most kritikát mondani, a mikor még ítélet nincs, természetesen nem lehet, annyi azonban bizonyos, hogy ha a vád beigazolást nyer, ugy kevés bűn van, amely súlyosabban bélyegezné meg a vádlottat, mint ez, mert a szolgák és béresek béreinek lehu-zása: *égbekiáltó bűn*.

Az ügy, amelylyel tegnap foglalkozott a kir. törvényszék a következő:

Majdnem két évig szolgált *Kohn Ignác* nagy-peczeno-utcai vagyonos polgárnál egy *Angyal Teréz* nevű cselédleány. A leány a bérét nem igen költötte el, hanem azt betette a takarékpénztárba s mire el telt a két esztendő a leánynak *hetvenkét* forint megtakarított pénze volt.

A leány megbízott a gazdájában s átadta neki a takarékpénztári könyvét.

Két évi szolgálata után történt, hogy *Kohn* feljelenítést tett a leány ellen, kit lopással vádolt. Feljelenítette a rendőrségen, hogy a leányt rajta kapta, amikor *egy kis csupor libaszirt* elakart lopni.

Az eljárás a panasz következtében megindult a cselédleány ellen s az ügy át is lett téve az ügyészséghez. A vizsgáló bíró kihallgatta a panaszos *Kohnt*, aki *ugy a vizsgáló bíró előtt, mint a rendőrségen csak a kis csupor zsirról beszélt* s más dolog ellopásával nem vádolta. Daczára ennek a leánynyal egy átruházási szerződést csinált a takarékpénztári könyvre vonatkozólag, amennyiben a *leány irásban átruházta a megtakarított pénzéből ötven forintot gazdájára, a ki ezért késznek nyilatkozott, hogy a feljelenítést így visszavonja.*

A leány panaszában azt állítja, hogy ő gazdája fenyegetéssel vette arra rá, hogy az ötven forintot a takarékpénztári könyvel ruházza át rá és azzal fenyegette, hogy ha ezt meg nem teszi, elzárattja s a cseléd könyvét elvéteti.

A vádlott ezt természetesen tagadja. Az állítólag ellopott holminknak egész sorozatát hozza fel s azzal védekezett, hogy az ő kára jóval meghaladja az ötven forintot s ugy neki joga volt az ötven forint kártérítésre. Azzal védekezett, hogy ő azért nem beszélt a rendőrség s a vizsgáló bíró előtt másról, mint a csupor zsirról, mert azt akarta, hogy a vádját *vissza vonhassa*.

A tárgyalás igen hosszúnak ígérkezik, mert huszonöt tanu van beidézve, kik közül tegnap csak négy lett kihallgatva.

A tárgyalást *Millye Gyula* kir. táblabíró vezett, a tanács tagjai: *Fassie Pál* és *Dorgó Gyula* kir. törvényszéki bírák.

A vádhatóságot *Vámosy Mihály* dr. kir. alügyész képviseli, a vádlottat *Keledy József* ügyvéd védi, míg a panaszos cselédleányt *Várnay Ferencz* ügyvéd képviseli.

A tárgyalás elején az ügy ismertetése után az elnök elsőnek a panaszos leányt hallgatta ki.

Angyal Teréz elmondta, hogy közel két évig szolgált a vádlottnál.

Elmondja, hogy mikor a feljelenítést megtette gazdája ellene, mindenre kész volt, hogy a szegénytől megmeneküljön s így kész volt a gazdája fenyegetésére még arra is, hogy az a panasz visszavonja s őt a további kellemetlenségektől megóvja, — hogy pénzt is átadj. Azt állítja, hogy ezen átadási nyilatkozat tételére gazdája bírta rá, azzal a fenyegetéssel, hogy különben elzárattja.

A leány kihallgatása után a vádlottat hallgatta ki a törvényszék.

Alacsony öszes ember a vádlott, a kinek saját beösmérése szerint több vagyona van *harminczezer* forintnál. Sok feljelenítés volt már a vádlott ellen s ezekre nézve azt adja elő, hogy nem tehet róla, nem hagyta őt békében sohasem.

A vádat alaptalannak mondja. A leány szerinte száz forintnál is nagyobb értékű dolgot lopott el tőle, de hát ő megelégedett ötven forint kártérítéssel is.

— A panaszból az látszik, hogy csak azért jelentette fel a leányt, hogy a pénzt kizsarolja. Mit szól erre? — kérdi tőle az elnök.

— Nem azért kérem, — feleli jámboran a vádlott. — Oly tisztán jártam el, amint csak lehetett.

— Miért nem szólt sobasem másról, mint a zsirról?

— Én? Mikor? Mikor még én voltam a telperes? (Derűtség).

— Azért, hogy visszavonhassam a panaszt! Az első tanu *Klein Ignác* volt, aki a panaszos javára vallott.

A következő tanu *Gerle Miklósné* volt, a ki együtt szolgált a panaszosal *Kohn*nál. A tanu azt vallja, hogy a panaszos nem is lophatott el semmit sem a vádlottól, mert ott mindenre igen vigyáztak.

Ez a tanu különben még azt is állítja, hogy őt a vádlott több ízben *arra akarta rávenni, hogy az ő javára valljon s ezért azt ígérte neki, hogy boldoggá fogja tenni* s ígérte, hogy minden kívánságát teljesíteni fogja. Azt mondja a tanu, hogy a hamis tanuzásra még a tárgyalás előtt is ráakarta beszélni. A következő tanu *Masicska Mihály* igazolta is azt, hogy egy ily beszélgetésnek fültanuja volt.

Még két tanut hallgattak ki tegnap, *Kardos Bélát* és *Waldmann Márk* ügyvédet, kik a vádlott mellett vallottak.

A tárgyalást ma reggel folytatják.

A transzváli háboru.

Még mindig csak angol forrásból jönnek a hírek; a búroknak nincs módjukban világgal érintkezni, mert a posta és távirida az angolok kezében van, de ha a búrok a postát nem is tudják hatal-

mukba keríteni, hetek kellene, míg Európába levél érkezik. A világ tehát rá szorul az angol hírforrásokra és ezeknek tudósításaiból is a sorok között kiolvassa a valót.

Mai távirataink a következők.

Durban, nov. 20. A Times of Natalnak táviratozzák Ladysmithből, hogy mikor a búrok e hó 9-én megtámadták Ladysmithet, többször visszaverték őket, a búrok azonban újra összeszedték haderejüket és ismételték a támadást, de végül minden oldalról visszaszorították őket. A búrok veszteségét 700—800 emberre becsülik.

London, nov. 20. A Daily Mailnak jelentik Lourenco-Marquezból 18-iki kelettel: Ideérkezett jelentések szerint Buller tábornok hadát 10,000 búr várja Pietermaritzburgnál. Joubert Botho tábornokok nagy erővel nyomultak előre, hogy Buller tábornokot föltartóztassák. Azt hiszik, hogy Colenso és Estcourt között találkoznak vele.

A Daily Newsnak jelentik Fokvárosból 13-iki kelettel: Itt azt hiszik, hogy Buller tábornok De Aarban üti föl főhadiszállását. Ennek a helynek a megvédésére már nagy előkészületeket tesznek.

London, nov. 20. A Timesnek táviratozzák Queentownból 18-iki kelettel, hogy Olivier parancsnok az oranjei búrok rouxvillei kommandójára 50 emberével hajnalban 4 órakor Burgersdorpból Jamestownba érkezett, ott mindjárt kitzúzte Oranje szabadállam lobogóját és kihirdette a város annektálását. Gadacre tábornok és törzskara reggel ir hajókon Queenstownba érkezett.

Lourenco-Marquezból táviratozzák a Timesnek 19-iki kelettel: A Standard and Diggins Newsnek jelentik 17-iki kelettel, hogy a pretóriai angol foglyok közül néhányan sülyben szenvednek. A beteg foglyokat elszállították. Ugyanez a lap azt jelenti, hogy a ladysmithi angol csapatok között a tifusz pusztit és hogy a város levegője borzasztó rossz.

Fokváros, nov. 20. Schreiner miniszterelnök táviratilag értesítette a polgári hatóságokat, hogy nem tervezik a polgárok fegyverrel szállítását, de elvárják, hogy az egész polgárság hű marad a királynőhöz.

Berlin, nov. 20. Londonból egy magán sürgöny érkezett ide, mely fenn tartja, hogy Ladysmith elesett. Erre vall azon körülmény is, hogy Joubert tizezer emberrel Buller tábornok ellen vonul. Állítólag Buller megsürgönyöztette Ladysmit elestét a hadügyminiszteriumnak. Azt hiszik, hogy Joubert Buller hadával Colenso és Estcourt között fog találkozni.

Ladysmith megadta magát.

Berlin, nov. 20. Londonon át érkezett kábeltávirat jelenti, hogy 19-én délután 5 órakor 10 vasúti vonat 300 waggonnal megy Ladysmithbe a foglyok elszállítására. White jelenti a hadügyminiszternek, hogy egész seregével megadta magát. Az északi búr hadtest egyesülése Schalk kommandójával már megtörtént s így az angol csapatoknak túlnyomó erő állja útját.

A vadember.

Arad, nov. 20. (Saj. tud. táv.) Vakmerő gyilkosság történt Aradon tegnap este a Vademberhez címzett korcsmában. Több iparos ült egymással beszélgetve egy asztalnál s köztük volt Liedl Ödön gazdag fésűgyáros, az ismert magyarfaló, ki magyar pénzen már két házat szerzett Aradon. Most is a magyarok ellen beszélt s szidta, mocskolta a magyar nemzetet:

— Itt kell hagyni — ugymond Magyarországot. Nem lehet, nem érdemes itt lakni!

E mocskolódásra Mallás Lajos asztalos fölugrott az asztaltól s azután szembe állva a fésűgyárossal — így szólt rámutatva:

— Ilyen emberrel nem ülök egy asztalnál!

Liedl fésűgyáros erre szintén felkelt az asztaltól és szégyenülten távozott, de bosszuval szívében a hazafias asztalos iránt. Meg is leste, hogy mikor megy haza Mallás s egy elhagyatott utcán elébe ugrott. — Nesze kutya magyar! — s ezzel szivenszurta az asztalost, a ki éles sikoltással összerogyott s pár perc múlva meghalt.

Liedl fésűgyárosnak, a vadembernek, különben csaknem e tettéhez fogható ocsmány multja van. Ismeretes, mint magyarfaló s ezen érzelmeit a hol csak lehetett, tüntetőleg vallotta. Számtalan helyről kibotozták ezért.

A legutóbbi képviselőválasztáskor a magyar zászlót meggyalázta, a miért a törvényszék 50 frtra ítélte.

A városban óriási izgatottságot kelt ez az eset, bosszútól ég mindenki a gyilkos ellen.

Igazságszolgáltatás.

Beszűntetett sajtópör. Tegnap délutánra kitzúzte Szemnecz Emilnek, a Magyar Állam pol. napilap felelős szerkesztőjének sajtópörében az esküdtszéki tárgyalás. Szemnecz ugyanis a törökbálinti plébános. Zimándy Ignác ellen indította ezt a sajtópört, mivel Zimándy a »Kossuth Lajos a magyar intelligencia és emigráció ítélőszéke előtt« könyvében olyan tényeket állított, amelyek nem pusztán Szemneczet, hanem minden magyart sértenek. A Magyar Állam a kellő kritikába részesítette ezt a közfelháborodást keltő könyvet, mire Zimándy egy pamfletben »Nyílt levél Szemnecz Emil volt orsz. gyűl. képviselő ur ó nagyságának erősen megtámadta Szemneczet. Két vádlevelet is adott be Szemnecz ebben a sajtó ügyben Zimándy ellen rágalmazás és becsületsértés vétsége miatt. De a tárgyalást még sem tartják meg, a perlekedő felek tegnap reggel sürgős beadványban jelezték a per beszüntetését a törvényszéknél.

TAVIRATOK.

A pápa beteg.

Róma, nov. 20. (Saját tud. táv.) A pápa a hirtelen változó időjárás következtében meghűlt annyira, hogy szavát is alig lehet érteni. Orvosa, dr. Laponni szerint a baj nem komoly.

Még egy utolsó kísérlet.

Bécs, nov. 20. (Saját tud. táv.) A király hosszabb kihallgatáson fogadta Clary gróf osztrák miniszterelnököt, mivel arról tanácskozott, hogy a kvótakérdésben még egy utolsó kísérlet tegyenek.

Pártértekezletek.

Budapest, nov. 20. (Saját tud. táv.) A néppárt ma este értekezletet tartott, melyen tárgyalta a lelkészi javadalmak póthitelének kérdését, de nem fogadta el.

A szabadelvűpárt ülésén a horvát egyezményt elfogadták. Széll miniszterelnököt többen

megkérdezték, hogy igazak-e az újabb kvótatárgyalások hírei. A miniszterelnök erre azt felelte, hogy erről nincs tudomása, de ha ilyen kísérlet történnék, a magyar kormány nem áll útjában, bár sietnie kell, mert a magyar bizottság már bemutatja a házban hiteles jelentését.

Budapest, nov. 20. (Saját tud. táv.) A függetlenségi párt Thaly Kálmán elnökele alatt értekezletet tartott, melyen a horvát egyezményt nem fogadta el. Az intéző bizottság is tartott ülést, de határozatát nem közölte.

Erzsébet főhercegnő nagykorúsítása.

Bécs, nov. 20. (Saját tud. táv.) Tegnap ünnepelték Luxemburgban Stefánia leányának, Erzsébet főhercegnőnek nagykorúsítását, melyre mintegy 30 főnemes volt hivatalos. Ebéd után bál volt reggelig.

Bécs, nov. 20. (Saját tud. táv.) A Berliner Localanzeiger szerint Erzsébet kir. hercegnő külön udvartartást kap s a Hofburgban fog lakni. Stefánia özv. trónörökös nő most már Magyarországra jön és még novemberben megesküszik. A Figarónak azonban azt jelentették, hogy a bécsi nunciatura értesítette a Vatikánt, hogy Stefánia özv. trónörökös nő a tervezett házasságról lemond.

Vilmos császár Angliában.

London, nov. 20. A Standard a német császár látogatásáról azt írja, hogy az angol nemzet örömmel üdvözli annak a férfinak a családját, a ki becsülését nemcsak mint egy nagy barátságos hatalomnak az uralkodója, hanem mint a királynő unokája is megszerzte. Ha a viszonyok megengedték volna, hogy a német császári pár hosszabb ideig maradjon Angliában, mindenütt rendkívül szives fogadásra számíthatna. Akár családi ügynek, akár politikai aktusnak minősítik ezt a látogatást, az angol népnek mindenképen kellemes.

A Morningpost ezt írja: A német császárt ma szívből üdvözli a királynőnek minden alattvalója. Meg vagyunk róla győződve, hogy az ország, ha a viszonyok megengednek, a szívélyességnek még nyilvánvalóbb jeleivel fogadná, mint nyolcz évvel ezelőtt.

A Times így nyilatkozik a császár látogatásáról: Windsor székváros olyan üdvözlettel fogja fogadni a császárt, a mely csak párja annak, a mely a királyság minden más részében várja, ha alkalom adódik rá. Arról meg lehet győződve Vilmos császár, hogy nemcsak mint a királynő unokáját és egy nagy nemzet uralkodóját üdvözlik, hanem úgy is, mint olyan embert, a kinek kiváló személyes tulajdonságait. Angliában nem kevésbé méltányolják, mint Németországban.

Ilyen szellemben ír a többi londoni ujság is a német császár látogatásáról. (M. T. Ir.)

Egy község öngyilkossági kísérlete.

Pétevár, nov. 20. A kargopoli kerületben egy község lakossága, mintegy 862-en férfiak és nők vegyesen fogadalmat tettek, hogy november hó 13-án mindnyájan öngyilkosok lesznek, hogy ne kelljen a világ végét megérniök. (M. T. I.)

Goluchowski a királynál.

Bécs, nov. 20. Ő felsége mint utólag jelenti, tegnap délelőtt Goluchowski gróf közös külügyminisztert egy óráig tartó külön kihallgatáson fogadta (M. T. I.)

A pestis.

New-York, nov. 20. A Szantoszból jövő I. W. Taylor gőzös vesztegzár alá került, mert élismestere gyanus tünetek között meghalt, kapitánya és szakácsa pedig gyanus mirigydagantokban szenved. A városi egészségügyi biztos kijelentette, hogy a hajót semmi szín alatt nem

